

Měrcín Völker

Kašuby na Łužicomaj : přinošk k łužiskoserbsko-kašubskim kulturnym kontaktam

---

Acta Cassubiana 1, 143-158

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Měrcin Völkel

Kašuby na Łužicomaj

Přinošk k lužiskoserbsko-kašubskim kulturnym kontaktam

1. Mjezywójska doba 1918 – 1939 (1945)

Móhlo so wočakować, zo so w lětach mjez 1918 a 1939, hdyž so serbsko-pólske počahi tež w Zwjazku narodnych mjeńšin w Němskej (założeny 1924) a ze Zwjazkom Polakow w Němskej (Zwjazek Polaków w Niemczech, założeny 1922) hajachu, znova znajmjeńša personalne kontakty ze serbskeje strony do Kašubow rozwiја. Po dotal přistupnej literaturje wo zjednoćenstwje Polakow w Němskej¹ džělaše w tutej organizaciji „V. wotdžěl Pogranicze i Kaszuby”. Wo direktnych počahach serbskich wosobow do tuteje zwjazkoweje sekcije resp. wo tutej so w serbskorěčnej literaturje dokumenty njenamakaja. Łužičan Jan Skala (1889-1945) je so jako redaktor němskorěčneho mjezynarodneho časopisa za narodne mjeńšiny w Němskej „Kulturwille”/„Kulturwehr” w Berlinje z kašubskimi prócowarjami zetkawał, ale tute kontakty njejsu so w serbskim pismowstwje wotbłyšćowali. Wobsahowje bě Skalowy žurnal politologisce wusměřeny. Serbski moler a publicist Měrcin Nowak-Njechorński (1900-1990) – tež w Berlinje z pólskimi ludźimi a organizacijemi spřěceleny – wozjewi w pólskim časopisu „Młody Polak w Niemczech”, kotryž w Berlinje wuchadžeše, reportažu *Na pograniczu* (čo 1/lětnik 1935) a ju ilustrowa, njedótkny pak so z jasnym słowom kašubskeje problematiki².

¹ Hlej mjez druhim H. Lehr a E. Osmańczyk, *Polacy spod znaku rodła*, Warszawa 1972.

² Hlej faksimile reportaže w: H. Lehr a E. Osmańczyk, *op. cit.*, s. 124-125.

Jeho wabjachu w dwacetych lětach a potom zaso na spočatku pjećdziesiątych lět kraje wuchodnjeje a sewjerneje Němskeje, něhdy wobydlene wot Słowjanow. Wón ženje direktnje do Kašubow njezapućowa, ale so na přikład na swojej jězbje „Prěki přez Prusy” za słowjanskimi znamjenjemi w Mazurach rozhladowaše, a je lěta 1938 „swoje zapiski tehdy jako rukopis rozšěrili mjez přećelemi” a tute w knižnej formje hakle 1990 wočišća³.

Wosrjedź serbsko-kašubskich zwiskow steješe Mjertyn Tylka (1857-1942), delnjołužiski ewangelski farar, kotryž so lěta 1910 w Pomorskej zasydli a tam kontakty z Polakami, Kašubami a Němcami haješe⁴. Frido Mětsk rekonstruuje na zakładze M. Tylkowych listow ewangelskemu sobubratrej Bogumiłej šwjeli (1873-1948) poměrnje intenziwnu zaběru ze stawiznami, rěču a ludowej kulturu pomorsko-słowjanskeje přestrěnje a wosobinske znajomstwa z tamnišimi wobydlerjemi. M. Tylka zastupowaše zromantizowane měnjenje wo zhromadnosćach Serbow z pomorskimi Kašubami a mjenowaše tute samo „potomnikow pomorskich Serbow” a w kašubšćinje chcyše tež wliwy serbšćiny widzieć. Wopytowaše mjez druhimi lěkarja (M. Tylka njepisaše swójbne mjeno lěkarja, ale po wopisanju chodžeše na wopyt) Aleksandra Majkowskeho, wudawačela kašubského časopisa „Gryf”, iniciatora Młodokašubského hibanja a awtora přenjeho kašubského romana. Mjez swojimi bratrami po wěrje rozdžělowaše M. Tylka delnjoserbske ludowe lětne spisy „Pratyja” a druge pisma. Přihotowaše 1932 za přehladku ludowych drastow w Sopoće tež delnjoserbsku skupinu, ale zastupnikaj pólskeje měščanskeje wyšnosće předewzaće sabotowašaj. Tylkowe kontakty njedocpěchu wšak přewulku zjawnu skutkowosć za pohłubšenje a rozšěrjenje serbsko-kašubskéje kulturneje wzajomnosće. Jenož w jednym nastawku za „Pratyju” je so kašubskéje problematice wěnował, lud a kraj, pochad a žiwjenje wopisa⁵.

Wo Kašubach wědźał a za nje so zajimował je so hižo jako gymnaziasť Frido Mětsk (1917-1992), kotryž chcyše sej w poslednim lěće do swojeje matury (1935) do Kašubow a dale do Warmije a Mazurow dojeć, čehoždla bě so z pólskim konsulatow w Lipsku skontaktował, ale hitlerske wyšnosće za-

³ M. Nowak-Njechorński, *Dundak, moler, nowinarski, Dopomnjenki III, džěl*, Budyšin 1990, s. 119-147.

⁴ F. Mětsk, *Wo pomorsko-kašubskich počahach Delnjoserba Mjertyna Tylki*, w: *Sorabistische Beiträge zum VI. Slawistenkongreß*, Budyšin 1968, s. 155-165.

⁵ M. Tylka, *Wšake wot Słowjanow, wosebnje wot słowjanskich rěcow*, w: „Pratyja” 1932. s. 49-55.

kazachu wopyt Pólskeje a sej žadachu, zo by wony „koridor” z čahom přeprěčił, jeli chcey do Narańšeje Pruskeje⁶.

M. Nowak-Njehorński kaž tež młódši F. Mětšk a tež druzy młodži Serbja w mjezywójnskimaj lětdžesatkomaj za słowjanskej zašłosću a swojim narodnym pochodom pytachu, zo bychu z njeju čerpali duchowne mocy a wědu za swoje serbsko-narodne prócowanja a za wotwobaranje němeskeje antislówjanskeje propagandy. Mnohe reportaže M. Nowaka-Njehorńskeho a wšelke pućowanske rozprawy druhich serbskich awtorow w serbskich nowinach a časopisach wo historiskej zajimowanosci młodych Serbow swědča. F. Mětšk přepućowa město pobałtiskich kónčin 1935 němsku Šlesku a studowaše 1937 serbske narodne poměry w sewjero-wuchodnej Łužicy⁷.

Njejedna so za tu dobu wo njezajim Serbow za Kašubow. Skerje móhli za přičinu słabych kontaktow ze Serbow do Kašubow měć tezu Cezara Obrachta-Prondzyńskeho a Józefa Boryszkowskeho, kotraž twjerdžitaj, zo su Kašuboj sami přemało na sebje skedźbnjowali⁸. Zwonkaliterarna sfera w Kašubach njebě tónčas za Serba we Łužicy přewidna. Kašuby běchu so stali statny džěl młodeho pólskeho stata, kotryž so w rozestajenju z wukrajom wo statnu jednotu bédžeše a žanežkuli wuznamniše nadregionalne, narodne kašubske prócowanja nječerpješe. Němske nacistisko-hitlerske statne organy pak samo zakazowachu turistiske, studijne jězby. W tutech lětach pak so na Kašubach narodne specifika wuwuwachu a tež na literarnym a na wědomostnym polu so hódnote tworjachu: Wudawachu so časopisy a wědomi Kašuboj hromadžachu so w towarstwach, kotrež njeběchu sej přeco w politiskich a narodnych prašenjach přezjedni. Wutwarjowaše so w léce 1907 załožený kašubski muzej pod hołym njebjom, Jan Potock (1886-1940) publikowaše etnografiski material w pólskich, němskich a kašubskich časopisach a wuda mjez druhim 1936 w Gdyni swětno ludowe basnistwo *Kopa szętopórk*. W kašubskich a pólskich časopisach wobjednachu so rěčewědne problemy a za amaterske dźiwadła nastawachu dramatiske předłohi. Aleksandr Majkowski (1876-1938) spisa přeni kašubski roman *Žěcé i przigodě Remusa. Zvjercadło Kaszub-*

⁶ F. Mětšk w lisće T. Bolduanej z dnja 10.06.1968, w: Serbski kulturny archiw SI XLVII 1 D 1.41.

⁷ F. Mětšk, *W Kifkowym raju*, „Łužica” 50 (1937) 6-7.

⁸ „Rjec so hodži, zo su tele njedospołne wědomje a tule njedosahacu wědu w Europje (kaž tohorunja w Pólskej samej) Kašuboj sami »zawinowali«, dokelž su jeno mało wo sebi powědali a pisali. Tónle staw ma swoje hłuboke stawizniske a towaršnoistno-polityske přičiny.” – C. Obracht-Prondzyński, J. Boryszkowski, *Specifika kašubsko-pomorskeho regionalizma*, w: *Hranicy w swěće bjez hranic*, „Přiloža Rozhlada” 1993, s. 25.

skji, kotryž wšak so cyłkownje hakle po jeho smjerći 1939 wozjewi a jako knižne wudaće w přeložku do pólskeje literarneje rěče w léće 1964 na připóznaću nabywaše. We wujimku so roman 1978 němsce publikowaše, w francoščinje wuńdže 1985 přeni džěl a 1988 so na němskich knižnych wikach předstaji pod titulom *Das abenteuerliche Leben des Remus. Ein kaschubischer Spiegel*. Serbsce so zjewi mašuška pokazka z wobsaha a rěče (kašubski original a serbski přeložk) jako dodawk k pućowanskej rozprawje po Kašubach wot Hinca Šewca w léće 1980 w „Rozhledže” pod napismom *Wobec zaje Remusa i ludzko wo njim wudba* („Wašnja Remusa a čłowjeska wučba wo nim”) ⁹. Tež na tutej literarneje twórbje pokaza so, zo wostanje mjezynarodna skutkownosć wumělstwa, kiž je na rěč małego luda wjazane, zamjezowana. Hakle w přeložku do rěče wjetšeho luda so tajka literatura swětej a za swět wotewrja. Přenjoťna funkcija pismowstwa runje małych ludow pak je wusměrjena na skutkowanje do swójskeho luda; tež kašubscy basnicy, spisowaceljo, publicisća a wudawaceljo nochcychu w přenim rjedže za zwonkakašubski swět hódnoty tworíc.

2. Druha połojca 20. lětsotka

W přenim lětdžesatku po zakónčenju druheje swětoweje wójny běchu kontakty ze Serbow do Kašubow přez noworjadowanje statnych mjezow nad liniju Nysa/Wódra kaž tež přez status přěhrateje wójny, pod kotrymž tohorunja Serbja w Němskej stejachu, lemjene. Wosobinske zwiski w dowójnskim času, kotrež bychu móhli w přenim rjedže po 1945 produktiwne za kulturnu wzajomnosć a za wuměnu duchownych hódnotow być, njeeksistowachu. Narodne elementy w Serbach kaž na Kašubach koncentrowachu swoje mocy na swójske narodne wozrodženje a dyrbjachu so po krótkich lětach poměrnje liberalneje demokratije (we Łužicy wot 1945 nadžijowpoľny natwar narodneho žiwjenja a docpěće zakónsce rjadowanje narodneje runoprawosće; na Kašubach 1946 pozběhowacy I. Kongres Kašubow) bórze stalinistiskemu socializmej podrjadowac. Kašuby eksistowachu za mócnarjow jenož jako krajina a jako region, nic jako narod ze swójskimi wosebitosćemi, z čimž bě kašubščina na pólski dialekt zdegradowana. Historikarjo konstatuja za tutu dobu pólskeho režima samo mjeńšu tolerantnosć stata napřečo Kašubam hač ju dowójnski pólski stat a něhdyše němske zarjadnistwa wukonjachu¹⁰.

⁹ H. Šewc, *Na wopyće pola pólskich Kašubow*, „Rozhled” 30(1980) 7/8, s. 298-300.

¹⁰ Hlej C. Obracht-Prondzyński, J. Borzyszkowski, *Specifika...* s. 32; F. Naureiter, *Geschichte der kaschubischen Literatur*. 2., verb. u. erw. Auflage München 1991, s. 235 s1.

Wuměńjenja za kulturnu wzajomnosć – njerěčo ani wo wědoměj specifi-
skej słowjanskej kulturnej wzajomnosći – polěpšichu so hakle po „Pólskim
oktobru 1956”, tež hdyž so po nim nachwilnje zaso stare wašnja knježenja
nad Kašubami zadomjowachu. Počežowace za zrozumjenje a hódnoćenje
kašubskeje problematiki wosebje přitomnosće běchu na spočatku druheje po-
łojcy 20. lětstotka drje nic jenož za Serbow njeprěwidne politiske motiwacije
z pólskeje strony napřečo Kašubam a njejednotne měńjenja tež pólskich wědo-
mostnikow wo statusu kašubskeje ludnosće, rěče a kultury: samostatny lud
abo „swojorazna skupina ludnosće” (Obracht/Borzyszkowski), pólska termi-
nologija rozeznawaše pólski „jězyk” wot kašubskeje „mowy”, do kašubsko-
pomorskeje literatury słušeja (po L. Bądkowskim, 1968) džěła, „*kotrež su
wurostli z wobtuka tradicijow, kultury a myslenosće kašubskeje towaršnosće,
njewotwisnje wot rěče*”. Připóznata a často citowana je klasifikacija kašubskeje
rěče wot němskeho kašubologi Friedhelma Hinze: „*Njeje ženje było kašubskeje
spisowneje rěče, ale je kašubskeje literarneje rěče (w posłownym zmysle: rěč
rjaneje literatury)*”¹¹. Kak wobćežne bě džěło za serbskeho slědźerja na tu-
tym polu serbsko-kašubskich wzajomnosćow, zwuraznja so mjez druhim w li-
sće F. Měťška na kašubskeho basnika Alojzu Nagela: Awtričan Ferdinand
Neureiter ze Salzburga bě 1968 w časopisku „Die Furche” swój wozjewjeny
nastawk wo Kašubach do Budyšina wotpósłał, ale dopis z nastawkom ženje
njedónđe a tuž je A. Nagel cyły nastawk z ruku wotpisał a F. Měťskej z Pól-
skeje do Budyšina posrědkował. K Neureiterowemu publicistiskemu přinoškej
je F. Měťšk konstatował: „*Takle móže so wězo w Awstriskej pisać, ale nic
w NDR. To by jeno njetrjebawše ćeže wunjesło a Wam [A. Nagelej – M. V.]
wěsće njepomhało*”¹². Tute měńjenje (předstajane na přikładže móžnosćow
wozjewjenja w Awstriskej a NDR) je F. Měťskej napoložowało w publikaci-
jach awtocensuru, kotraž pak džakowano wušiknemu słownemu zwuraznjen-
ju awtora wědomosć njezrani. Druhi přikład: Pod serbske přelóžki na
přikład kašubskich basnjow pisaše F. Měťšk stajnje „z kašubšćiny [přeložił]”,
z čimž so wuwiny determinowanju kašubšćiny jako rěče resp. jako dialekta.
Třeći přikład za počežowanja: F. Měťšk chcyše 1969 do Gdańska zapućować,
ale reformy w akademiji NDR dla, přez kotruž so samostatnosć Instituta za

¹¹ F. Hinze, *Bibliographische Beiträge zu einer Geschichte der kaschubischen Lite-
ratur*. I. Alojzy Budzisz, „Zeitschrift für Slawistik”. Zwj. IX. (1966) 2, s. 270-276.

¹² F. Měťšk w lisće A. Nagelej z dnja 28.04.1969, w: Serbski kulturny archiw SI
XXV 2 A 1. 49.

serbski ludospyt, w kotrymž džělaše, zhubi, dyrbješe so studijny přebytk najprjedy na njewěsty čas přestorčić¹³ a so pozdžišo ženje njezrealizowa¹⁴.

F. Měťšk sta so z horliwym spěchowarjom serbsko-kašubskich kulturnych wzajomnosćow, z přeložowarjom a propagatorom kašubského pismowstwa w Serbach, ze slědźerjom na polu serbsko-kašubskich počahow, z awtorom wulkeje sepy popularnowědomostnych wozjewjenjow w serbskim čišću a připóznatym kašubologu tež zwonka Serbow. Za wšo jeho skutkowanje so jemu hižo 1969 jako přenjemu wukrajnikej kašubska medalja STOLEMA (HOBR) přez klub „Pomerania” při Zrzeszeniju Kaszubsko-Pomorskim spožči. We wozjewjenjach k jeho jubilejnym narodninam a w nekrologach so tuto wobšěrne prócowanje hódnoćeše a připózna, tež hdyž wučinješe jenož snadny džěl jeho wobšěrneho wědomostneho džěła¹⁵.

Frida Měťškowe prócowanja wo serbsko-kašubske kontakty

Mjezynarodnje připóznaty kašubologa

Wozjewjenja ke kašubskej problematice w serbskim čišću zbudźichu zwonka Serbow kedźbnosć slědźerjow a wudawaćelow na literarnu a wědomostnu džělawosć F. Měťški. Na jeho přispomnjenja k wozjewjenju přenjeje do serbsčiny přeloženeje basnje Alojzy Nagela w časopisu „Rozhlad”, zo „so – znajmjéńša po kašubskim měnjenju – wo přenje spřistupnjenje kašubskeje literarneje tworiwosće we wukrajnym nowinarstwje jednaše”¹⁶ (měnjena je baseń Serbja w februarskim wudaću serbskeho měšašnika w léće 1966), doda Praski slawist Antonin Frinta (1884-1975): „*Tam wozjewjene přeložki pak njejsu přenje přeložki z kašubščiny we wukraju. Sam sym hižo podał 1912 pokazku z basnjow dra. Aleksandra Majkowskeho do Plzeňskeho Směra a pozdžišo něšto z basniškeho tworjenja W. Budzysza do Slovanskeho přehleda*”¹⁷. Tež Jan Petr (1931-1989)

¹³ F. Měťšk w lisće A. Nagelej z dnja 28.04.1969, w: Serbski kulturny archiw SI XXV 2 A, l. 49.

¹⁴ F. Měťšk w lisće L. Roppelej z dnja 07.06.1970, w: Serbski kulturny archiw SI XXV 2 C, l. 69.

¹⁵ Hlej mjez druhim M. Kasper, *Frida Měťšk 65 lět*, „Rozhlad” 31 (1981) 10, s. 397; tón samsny, ..., „Rozhlad” 40 (1990) 9, s. 279.

¹⁶ F. Měťšk, *Tři nowe kašubske basnje Alojzy Nagla. Předspomnjenje*, „Rozhlad” 16 (1966) 9, s. 273.

¹⁷ A. Frinta, *Dodawk wo kulturnych počahach z Kašubami*, „Rozhlad” 16 (1966) 12, s. 383

so jako česki sorabist w serbskich publikacijach přizjewi z wobjednanjom serbsko-kašubskich temow a rozšěri je na přikład na rěčespytnym polu¹⁸.

Tohorunja so w Pólskej přez serbske wozjewjenja pozbudži zaběra z kašubsko-serbskimi počahami zašłosće. Docent na Pedagogiskej wysokej šuli w Gdańsku Leon Roppel (1912-1978), kašubski wudawačel literarnych džěłow, antologijow a folkloristiskich zběrkow, napisa jako přěni wobšěrnije studije k počaham mjez serbskimi a kašubskimi wosobami (Krystof Celestyn Mrongowiusz a Jan Pětr Jordan, Florian Ceynowa a Jan Arnošt Smoler), k wzajemnym zajimam (Bogumił Broniš, Arnošt Muka, Władysław Pniewski) a dósta móžnosć, tute z posřednistwom F. Mětška w Serbach publikować¹⁹.

Wobłuk serbsko-kašubskich kontaktow rozpina pólski sorabista Alojzy Matyniak z nowinskej informaciju *Śléd pólsko-kašubsko-serbskich počahow w pólskim nowinarstwje*²⁰, kotruž F. Mětškej (tehdy naměstnik šefredaktora „Rozhlada”) za wozjewjenje w „Rozhledze” připósła. We Wařawje wuchadźacy dženik „Słowo Powszechne” rozprawješe wo zaběrje z kašubskej tematiku w Japanskej a w Awstriskej kaž w NDR, hdžež serbski časopis a serbska nowina kašubskich basnikow publikujetej.

W tutych lětach korespondowaše F. Mětšk tež z Ferdinandom Neureiterom ze Salzburga²¹, kotryž džělaše na antologijach kašubského basnistwa w němskej rěči kaž tež na stawiznach kašubského pismowstwa a w němskorěčnych periodikach kašubsku problematiku šěrješe. Skónčnje móžeše 1978 w rjedže „Slavistische Beiträge” swoje stawizny kašubskeje literatury wudać, kotraž su cyłkowne předstajenje wuwica pismowstwa pola Kašubow²². Za swoje publikacije trjebaše F. Neureiter protektorow a referency a jednu chcyše wot F. Mětška zdobyć (tamnej wot Friedhelma Hinze z Berlina a Leona Roppela z Gdańska). Z dopisa F. Mětškej wuchadźa, zo je so pozdžišo wzdał serbskeho wědomostnika jako protektora mjenować; přičiny njejsu w korespondency mjenowane²³.

¹⁸ Hlej mjez druhim J. Petr, *Kprašenju dr jewjansko-serbskich počahow*, „Letopis”, rjad A 16 (1969) 1, s. 143-150; tón samsny, *Kasubski słownik B. Sychty*, „Rozhlad” 17 (1967) 10, s. 292-294.

¹⁹ Hlej mjez druhim L. Roppel, *Ze stosunków kulturalnych luzycko-kaszubskich*, „Lětopis” rjad A 13 (1966) 1, s. 40-45; tón samsny, *Arnost Smoler a Florian Ceynowa na Słowjanskim zjězdze w Ruskej l. 1867*, „Rozhlad” 18 (1968) 7, s. 251-259.

²⁰ „Rozhlad” 19 (1969) 8, s. 312-313.

²¹ Hlej korespondencu mjez F. Mětškom a F. Neureiterom, w: *Serbski kulturny archiw SI XXV 2 A*.

²² F. Neureiter, *Geschichte der kaschubischen Literatur...*

²³ F. Neureiter w listomaj F. Mětškej z dnja 02.12.1969, w: *Serbski kulturny archiw SI XXV 2 B 1.88. a z dnja 14.01.1970. – tež tam SI XXV 2 C 1.7.*

W němskej slawistice je to předewšěm rěčespytnik a literarny historikar Friedhelm Hinze z Berlina, kotryž do swojich slědženjow a wozjewjenjow tež serbsko-kašubske počahi zapřija; na přikład dokładnje registrowaše wšě F. Mětškowe přebasnjenja Alojzy Nagela²⁴ a wobjedna w dalšej literarno-stawizniskej studiji štyri serbske spěwne teksty, kotrež je pola Floriana Ceynowy w zběrce *Sbjór pjesnj swjatowih* (1878) namakał²⁵. Mjez F. Hinzu a F. Mětškom hajachu so wědomostne kontakty kašubologiskeho wobsaha a wěsće je F. Mětšk Berlinskemu kolezy tež wozjewjenje woneje horjeka mjenowaneje studije wo serbskich spěwnych tekstach w „Lětopisu” sprosředkował.

Na druhej runinje bě wliw F. Mětška do Běloruskeje. Tamniši čitar serbskeho časopisa „Rozhlad” Aleś Trajanojski bě so za kašubske basnistwo w serbskich přełožkach zahorił. Z radu F. Mětška je zestajał a wudał antologiju kašubskeje lyriki w běloruščinje, za což so jemu tež předślowje jako wudawaćel a přełožowar wutrobnje dźakuje²⁶. Bě to přenje kašubske basniske swědćenje w tehđšim wulkim Sowjetskim zwjazku. Wone pohnu F. Mětška k wuznaću, zo by rady dał tež w serbskej rěči zběrku kašubskeho basnistwa nakładować, ale ma to tuchwilu (lěta 1981) za lědma předstajomne na zakładze nakładnistwoweje politiki w NDR²⁷.

Serbski wědomostnik F. Mětšk wopokaza so jako fachowc na polu kašubologije a zdoby sej mjezynarodne připóznaće ze swojim slědžerskim, přełožowarskim a posrědkowarskim skutkowanjom za kašubsku wědomosć a literaturu.

Slědžer na polu serbsko-kašubskich počahow

Hdyž F. Mětšk w léce 1959 po swojej studijnej jězbje do sewjernych krajin Pólskeje serbsku zjawnosć z nastawkom *Horstka njeznatych serbsko-słowjanskich počahow*²⁸ na serbsko-mazurskie a serbsko-kašubske počahi w zašłosći skedźbni, chcyše Kašubow do wědomja Serbow zwołać a slědženja k tutej problematice nastorčić. Přichodnej lětdžesatkaj wopokazaštaj so jako najwu-nošnišej w tutech slědženjach. W swojej rozprawie bě F. Mětšk jenož naspo-

²⁴ Přirunaj mjez druhim F. Hinze, *Bemerkungen zur neuesten kaschubischen Literatur. I. Alojzy Nagel*, „Zeitschrift für Slawistik” zwj. IXX (1974) s. 42-46.

²⁵ F. Hinze, *Vier sorbische Liedtexte bei Florian Ceynowa (1817-1881)*, „Lětopis”, rjad A 30 (1983) 1, s. 35-40.

²⁶ *Za daljagljadam kraj stalema*, Minsk 1980.

²⁷ (R) *Knižny wuběr z kašubskeje poezije w běloruskej rěči*, „Rozhlad” 31 (1981) 2, s. 74.

²⁸ „Rozhlad” 9 (1959) 5. s. 165-168.

mnił wzajemnosće mjez F. Ceynowu a J. A. Smolerjom, dialektologiske studije B. Broniša na Kašubach a přikład A. Mukoweje statistiki za zezběranje materiala wo Kašubach přez pólskiego wučenca Stefana Ramuła.

(W samsnym čisle „Rozhlada” piše Jan Šoła na zakładze pólskich materialijow na tema *Mjeńšinowe prašenja w Pólskej*²⁹. Naličuje jako narodne mjeńšiny Ukrajincow, Bělorusow, Litawčanow, Słowakow kaž tež Rusow, Čechow a Židow; na Kašubow ze žanym słowom njereflektuje. Někotre narodne mjeńšiny běchu sej po 1956 wutworili swoje kulturne srjedžišća, ale zo sej tež Kašuboj so swoje zjednoćenstwo znowazaložichu a zo počachu znowa časopis wudawać, njebu najskerje ani w pólskich materialijach, kotrež Pólska zjednočena džělaćerska strona za zjawnosć zestajowaše, registrowane).

Wědomostnik F. Mětšk njeda so wot tutych materialijow wottrašić a zaběraše so w naslědnim pođra lětdžesatku z kašubskej problematiku ze serbskeje strony. Tři wažne studije wozjewi: Přeslědźi žiwjenje delnjoserbskeho duchowneho Mjertyna Tylki w Pomorskej w lětach 1910-1942³⁰ a zwěsći při tym jeho słowjanske zajimy. Dopokaza w dalšej małej studiji počahi Pelpinskeho fararja, basnika a rěčespytnika Bernharda Sychty do Serbow, kotryž je w swojej – z wótčinskej tematiku překisanej – dźiwadłowej hrě *Budzta spiących* z lěta 1939 měł serbski „*lud jako přikład w boju z germansej přemocu*”³¹ a w dramowym teksće napomina svojich krajanow, zo bychu sej swoju narodnosć zachowali, kaž su to „*zamóhli Serbja, Šlezacy, Mazurojo a Kašuboj za hranicami*”³². Wuhódnoći korespondencu mjez Bogumiłom Šwjelu a Ryszardom Abramowskim tež w kašubskich naležnosćach³³. Njemóžeše pak sam a nic z pomocu L. Roppela wobswětlić wobstejnosće wokoło poprawneho nadawka rěčespytneho slědžerskeho džěla delnjoserbskeho młodoserba Bogumiła Broniša na Kašubach, kotremuž so wumjetowaše, zo je był wot Pruskeje zasadžený za wušpioněrowanje stawa rěčnych znajomosćow mjez Kašubami a zo je Pruska chcyła na Bronišowych slědženjach swoju anti-kašubsku politiku precizować³⁴.

²⁹ Tež tam, s. 161-165.

³⁰ Hlej přispomnjenje č. 4.

³¹ B. Sychta w lisće F. Mětškeje z dnja 06.11.1967. – Citowane po F. Mětšk, *Kašubski spisowaćel B. Sychta a Serbja*, „Rozhlad” 18 (1968) 3, s. 97.

³² Citowane po tež tam.

³³ *Zagadnienia mazursko-łużyckie w listach Ryszarda Abramowskiego*, „Komunikaty mazursko-warminskie” (1960)1, s. 101-113.

³⁴ Hlej přispomnjenje 28. B. Broniš spisa disertaciju „Kassubische Dialekt-studien – Die Sprache der Belocze”, kotraž wuńdže přěni raz 1896 w Lipsku.

Na wědomostne wozjewjenja wo Kašubach – wosebje zwonka Pólskeje – reagowaše F. Měťšk pak z anotacijemi abo z recenzijemi w serbskich periodikach³⁵. Měťškowe rozšěrjowanje kašubowědy zapřija tež recenzije, nastawki a noticki k wuwicu kašubského pismowstwa a so swědomiče a z džakom na Kašubach registrowaše, dokelž wopodstatnješe hódnotu literarneho tworjenja. Na tutym polu so rozwi přikladna kultura wzajomnosć, wobě stronje ju zwužitkowašej na swoje dobro.

Slědženja k serbsko-kašubskim počaham su dóstali wot wědomostnika F. Měťška impulsy. 1983 wozjewi Budyski Lětopis (rjad A) nowu studiju na stary temat *Jan Arnošt Smoler a Kaszubi*, w časopisu „Pomerania” (1992, č. 6) zjima Zygmunt Szultka kašubsko-serbske kontakty w 16., 17. a 18. lěstotku.

Přełożowar kašubského pismowstwa

Za F. Měťška njebě wědomostna zaběra z kašubskej problematiku jenička móžnosć hajjenja a tworjenja serbsko-kašubskich počahow. Wón tute kontakty tež na kulturne žiwjenje w Serbach wuprestrěwaše z tym, zo kašubské pismowstwo do serbsčiny přełożowaše a je w Serbach publikowaše. Jako přenje wuměnjenje skići so jemu wosobinske zeznaće kašubskich literatow a kulturnikow w léće 1959 na Kašubach, při čimž bě sej bórže wědomy zaplećenoscě předmjeta: „*Problem džzensnišeje kašubsko-pomorskeje literatury w zmysle definicije je trochu komplikowany. Na dno teje definicije njewjedzetej po měnjenju kašubowědnikow ani kriterij kašubskej řeče ani kašubského pochada awtorow. Skónčnje su tež starši kašubscy awtorojo runje tak w kašubskej kaž w pólskej literarnej řeči publikowali*”³⁶. Serbski awtor cituje potom F. Hinzowu definiciju³⁷ a poda nahlad pólskeho kašubologi L. Bądkowskeho, po kotrymž šlušeja do kašubskej literatury twórbje, „*kotrež su wurostli z wobłuka tradicijow, kultury a myslenosće kašubskej towaršnosće, njewotwisne wot řeče*”³⁸.

³⁵ Jako přiklady: F. Měťšk recensowaše: Leon Roppel, *Florian Ceynowa 1817-1881*, „Rozhlad” 16 (1966) 12, s. 377; tón samsny, *Neue deutsche Veröffentlichungen zur Problematik der Kaschuben und der Altpreußen*, „Lětopis”, rjad B 14 (1967) 2, s. 238; tón samsny, *Zajimawostki wokolo pomorskeho Gryfa*, „Rozhlad” 22 (1972) 4, s. 158.

³⁶ F. Měťšk, *Naši přećeljo mjez Wisłu a Slupju*, „Rozhlad” 19 (1969) 3, s. 105.

³⁷ Hlej přispomnjenje č. 11.

³⁸ F. Měťšk cituje w přeložku: L. Bądkowski, *Szukać kaszubskiej mowy*, „Życie Literackie” 18 (1968) 49, s. 6.

F. Mětšk so w dalšich wuwjedženjach zložuje na L. Bądkowskeho mēnjenje, ale přicpěwa rozsudny wuznam kontinuiće tuteje literatury³⁹.

Rozmyslowanja a rozdźelne nahlady wo swójskosći kašubskeje literatury a wo jeje městnu w słowjanskim pismowstwje, wosebje w Pólskej, njehaćachu F. Mětška při přeložowanju a publikowanju kašubského basnistwa w serbsčinje. Za njeho bě na přikład Alojzy Nagel bjez kóždeho dwěla kašubski basnik, kotryž tworí kašubsku literaturu w kašubščinje a kotryž steji w kašubskej pismowstwowej tradicijia. Tež dalšich zemrětych a žiwych awtorow, kotřiž so jako Kašuboj wuznawachu, zarjadowa do kašubskeje literatury.

Wosebje wuske, přecelske kontakty nawjaza sej F. Mětšk z hižo mjenowanym 14 lět młódsim basnikom Alojzy Nagelom (rodź. 1930), wot kotrehož přeloži a wozjewi w lětach mjez 1966 a 1972 cyłkownje 35 basnjow w serbsčinje⁴⁰. Přenja baseń A. Nagela, kotruž w Serbach publikowachu, sta so ze symbolom noweho poměra mjez Kašubami a Serbami: A. Nagel ju titulěrowaše *Serbja* (po originalu *Łužeczanie*) a wopisuje w krótkich weršach zidealizowane poměry we Łužicy: „*German a Słowjan / staj džens bratraj / w němskim / staće / spěw serbski / nam zni [...]*” nadźijejo so sprawnje na dobre susodstwa Serbow, Kašubow a Polakow: „*Kak by to derje / było nad Wódru, / hdy by juž wěčnje / German a Słowjan / móhl z bratrom / być, / zo njeby Wódra / krawiła nihdy [...]*”⁴¹ Za šěrši čitarski kruh porno „Rozhladej” poda F. Mětšk w samnym lěće do přiłohi serbskeho dženika „Nowa doba” mały informatiwny nastawk wo Kašubach a wo A. Nagelu (z fotografiju basnika), zemjepisnu kartu wo kašubskim rěčnym wobwodze (kotraž njeje cyle korektna w přirunanju z druhimi wozjewjenjemi), wujimk z lista, dwě basni w serbskim přeložku a kopiju awtografa A. Nagela⁴².

Tutymaj wozjewjenjomaj, kotrejž běštej přenje wotewrjenje kašubského basnistwa za serbskeho čitarja, slědowachu hač do lěta 1972 dalje z pjera A. Nagela a druhich lyrikarjow. Nagelowe basnistwo předstaji so jako lubšćinska, přirodna a wótčinska lyrika, přetkana wot žiwjenja přitomnostneho wšědneho džěławeho dnja a stawizniskeho wědomja jako njeparujomneho faktora za zaměry basnika, kotryž chce ze swojim wuměłstwom swój lud bu-

---

³⁹ F. Mětšk, *Naši přeceljo...*

⁴⁰ Přirunaj bibliografiske data (inkl. originalny a přeložkowy titul) pola F. Hinze, *Bemerkungen...*, s. 42-43. Tute Hinzowe wozjewjenja bazuja na pisomnych informacijach F. Mětška.

⁴¹ A. Nagel, *Serbja*, „Rozhlad” 16 (1966) 2, s. 48.

⁴² *Postrow z kraja Kašubow*. „Nowa Doba” 09.07.1966. přiłoha.

dźić a jeho přichodej služić. Wón tematizuje tež ideje zhromadnosće (předewšěm słowjanskich) ludow. Na spočatku 70-tych lět pak so do jeho wuhronow tež melancholiske zynki zadobywaja a basnik hlada štyrcečیلětny na swój bywši žiwjenski puć.

L. Roppel bě za F. Měťška sprosředkowar a přěni poradnik na kašubskej stronje, prjedy hač sam stupi do direktneho poměra k A. Nagelej a wot njeho samo najnowše basnje w rukopisu njedóstawaše. Přez to so sta, zo bu někotražkuli Nagelowa baseń serbsce prjedy wotčićšana hač na Kašubach abo w Pólskej. Tři basniske zběrki bě A. Nagel doma hač do lěta 1975 wudał⁴³ a tež z nich móžeše jeho serbski přeložowar wuběrać. Měťškowy přeložowarski koncept bě přewidny: Spřístupnić njeznate basnistwo luda, kotryž měješe podobny historiski dóńt kaž Serbja, z kotrymž haješe dlěje hač lětstotk duchowne zwiski a z kotrymž je po słowjanskej řeči bliski. Přeložki z kašubskej poezije su wobohaćenje serbskeho pismowstwa, skićeja čitarzej z pomocu wumělskich srědkow dohlad do žiwjenja, myslenja a začuwanja małoznateho słowjanskeho luda. Z přeložowanjom basnistwa z druhého geografiskeho ruma (přimórskeho) a historiskeho swěta bě nuzowany tež rěčnotworićelisce skutkować. Sekundarnu rólu hraješe fakt, po kotrymž so kašubske basnistwo wot druhich ludow recipowaše, tworićelow připóznawaše a pohonješe a pohonješe, na což w tutym padže kašubscy literaća a dalši kulturni prócowarjo wažnosć kładžechu.

W časopisu „Rozhlad” zjewichu so w běhu lět tajke přeložki, kotrež nimale cyłu tematisku a formalnu skalu kašubskeho přitomnostneho poetiskeho wumělstwa wotblyšćowachu. W jich srjedźišću steješe basnik Alojsey Nagel, mjenowany hižo w młodych basniskich lětach klasikar kašubskeje literatury. Nimo wuznamneho městna A. Nagela w literaturje swójeho luda přinošowaše k wulkemu rozměrej jeho přeložkow do serbšćiny tež wosobinska nachilnosć přeložowarja. „A so zalubowach do Nagloweho basnistwa, kiž bě mi wuraz

⁴³ *Procem nocě*, Gdańsk 1970 [hektografowane wudaće basnjow]

Cassubia fidelis, Gdańsk 1971 [basnje]

Astrė, Gdańsk 1975 [basnje]

Něnka roda i ji dzótczy, Gdańsk 1977 [zběrka prozowych džěłow]

Cėdowny wzernik, Gdańsk 1979 [zběrka bajkow]

Matka przyroda i jej dzieci, Gdańsk 1981 [bajki w pólsćinje]

Szadi Władi, Gdańsk 1983 [džěćace basnje]

Dzėwczė i krósnėta, Gdańsk 1988 [zběrka bajkow]

Dziewczynka i krasnoludki. Gdańsk 1988 [přeložk do pólsćiny]

hlubokeje originalnosće a woprawdźiteho talenta”, wuznawa F. Mětšk w dżaknych słowach při składnosći wuznamjenjenja z mytom STOLEMA⁴⁴.

Po njesystematiskich spočatkach přeložowanja (wot lěta 1966 hač do 1968 wozjewi so hižo 30 basnjow A. Nagela, Jana Trepczyka a Leona Roppela⁴⁵) zryadowa sej přeložowar Nagelowe basnje pod napismo *Z njezapomnjenych dnjow* a wozjewi pjeć pokročowanjow, kotrež so w serbskim měsačniku wot 1967 (čo 6) hač do 1969 (čo 9) wozjewichu. Tuto rjadowanje pokazuje na to, zo mysleše F. Mětšk w tutech lětach na wudaće kašubskej basniskeje zběrki w serbšćinje, wo čimž so konkretnje njewupraji, ale wo čimž swědči jeho přispomnjenje w zwisku z wuńdženjom tajkeje antologije w Minsku⁴⁶ a A. Matyniakowe zdźelenje⁴⁷.

Dašu, mału antologiju za „Rozhlad” přeloži a zestaja F. Mětšk při składnosći 25. róčnicy wuswobodženja Kašubow z němskeho nadknjejtwa⁴⁸. Dwaj motiwaj kašubskeho zašleho a přitomnostneho basnistwa chcyše w njej předstajić: wótčinski motiw boja za kašubskosć a motiw přirody, kotryž so w ludowym basnistwje jewi a we wumělskim tworjenju na wyši schodžeńk zběhnje. Publikowani buchu po jednej basni Jarosz Derdowski (1852-1902), Jan Karnowski (1886-1939), Leon Heyke-Czernicki (1885-1939), Jan Piepka (*1926), Franciszek Sędzicki (1882-1957) a Stanisław Okoń (*1899).

Naspomnjenje wo tym, zo so „nimale” cyła tematiska šerokosć kašubskeho basnistwa serbsce wozjewi, počahuje so na nabožinske wobsahi. W lisće L. Roppelej pisa F. Mětšk: „*Rady bych tež basni (najskerje Roppelowej – M. V.) při składnosći wozjewił. Čeža wobsteji hłownje w nabožnej tematicce. Wothladajo wot konfesionalneju časopisow je serbsemu čišćej tuchwilu wozjewjenje nabožnej tematiki nimale njemóžne*”⁴⁹. To je snano tež z přičinu, zo wuznawarska baseń *Przejacele – drésze* Stefana Fikusa, kotryž jako jenički kašubski poet (po Florianu Ceynowje w léće 1879) Serbow po 1945 wopyta, wosta w Serbskim kulturnym archiwje njepřeložena ležo⁵⁰. W kašubskim

⁴⁴ Manuskript F. Mětška za narěč na magnetofonowy pask, kotryž so wothra na zaryadowanju w Gdańsku, w: Serbski kulturny archiw SI XXV 2 C 1.69

⁴⁵ „Głos Wybrzeża”, Gdańsk 09.02.1969.

⁴⁶ Hlej přispomnjenje čo 27.

⁴⁷ Hlej přispomnjenje čo 20.

⁴⁸ *Wótčinstwo a ludowosć. Horšć pokazkow z kašubskej lyriki*, „Rozhlad” 20 (1970) 3, s. 98-100.

⁴⁹ F. Mětšk w lisće L. Roppelej z dnja 19.12.1967, w: Serbski kulturny archiw SI XLVII 1 D 1.8.

⁵⁰ F. Mětšk w lisće S. Fikusej z dnja 08.07.1971, w: Serbski kulturny archiw SI XXV 2 D 1.63.

pismowstwje je nabožinskosc sylnje akcentowana, štož so jewi kaž w prozy a poeziji tak tež w dramatiskim wuměłstwje.

Frido Měťšk bě dwaj lětdžesatkaj kruty stołp w serbskich kontaktach do Kašubow. Z jeho prócu na wědomostnym a kulturnym polu stupi kašubski lud do wědomja mnohich Serbow. Njeměješe pak dosć mocy, za by młódsich Serbow za dalše wobohaćenje serbsko-kašubskich zwiskow zahorił, z kotrychž bychu nowe wzajemnosće wurostli. Často su tajke zwiski pola małych ludow wot jeničkeje wosoby wotwisne.

Přičiny za popušćowanje přeložowanja a publikowanja kašubskeje literatury wot wosomdžesatych lět w Serbach njehodža so konkretnje mjenować; jedna so wěsće wo wjacore, mjez druhimi móhli tute być: A. Nagel srjedź sydomdžesatych lět poslednju zběrku basni wozjewi, potom so wěnowaše prozy a F. Měťšk njepřeložowaše prozu; serbski wědomostnik hotowaše so jako slědžer na nowy wulki projekt (Mato Kosyk); zemřel bě Měťškowy kašubski sprosředkwar a poradnik L. Roppel (1978). Archiwne materialije ničo w tutej naležnosći njewuprajeja a žiwi Měťškowi korespondenća so z wotmołwami dlija.

Jako Frido Měťšk 1992 scicha zemře a pochowa, so tuta powěsć po Łužicy roznjese a publikowachu so nekrologi. Najskerje so wo smjerći wěrneho přecela kašubskeho luda na Kašubach w tehdy politisce přewrótnym času njezhonichu.

Hladanje namrěteho kašubskeho kubła w Serbach

K hajanju kontaktow Serbow do Kašubow sluša hladanje namrěwstwa. Serbska centralna biblioteka w Budyšinje wobsedzi tři žadnostki kašubskeho pismowstwa: Cenôva, Florian: *Dorade lekarzkje w rožnych chórobach*, Schwetz: Hauffe 1862; Cenôva, Florian: *Dwie rozprawy o poddanych królestwa polskiego*, Gdańsk: Boenig 1864; Cenôva, Florian: *Skôrb kaszëbskosłojnskié mowé*, Svjecé: Hauffe 1868. Zda so, zo je tute knižki Florian Ceynowa přepodał na swojim wopyće w Budyšinje (1879) serbskim přecelam abo do Maćičneje knihownje⁵¹, a je zbožo, zo so wone po likwidaciji Maćičneje knihownje w léće 1937 zaso namakachu. Serbski kulturny archiw w Budyšinje chowa wot F. Měťška zestajene archiwalije (korespondencu, wurězki z kašubskich, pólskich a serbskich cíščow, rukopisne přispomnjenja atd.), kotraž je zhromadził jako naměstnik šefredaktora časopisa „Rozhlad”. W tutym

⁵¹ Hlei „Łužičan” 19 (1879/1880) 6. s. 47.

serbskim pokładzišču je tež zběrka materialijow Arnošta Muki ke kašubskim prašenjam přistupna.

3. Wuwědomjenje wo Kašubach

Wuwědomjenje, zo je kašubščina samostatna słowjanska rěč a zo słušeja Kašubojo do skupiny słowjanskich ludow, njeje so hač do wosomdzesatych lět ani mjez wšitkimi zdžěłanymi Serbami zadomiło. W dwuzwjazkowej prozowej antologiji *Słowjanske literatury* njenamaka so najmjeńša pokazka z kašubskeje literatury⁵². Čěski recesent wustaja drje, zo w zběrniku ukrajska a běłoruska literatura falujetej, ale na kašubsku njeđziwa⁵³. Tež F. Měťšk kritizuje knize, dokelž njewobsahuje mjez zapadnosłowjanskimi literaturami kašubsku, njech so jewi „jako samostatna hałžka (kaž słowakska pódla čěkeje) abo jako regionalna warianta w pólskim cyłku”⁵⁴. Podobny zjaw mamy dwaceći lět pozdžišo we wudaću Domu za serbske ludowe wuměłstwo *Dwě basni*, w kotrejž su přeložki „do wšěch słowjanskich rěčow”, ale zaso bjez kašubskeho přeložka⁵⁵. W tym padže je serbska recensetka na tutón njedostatk skedźbniła („*Wězo njejsu to wšě [słowjanske rěče] – kaž w podtitulu mylnje rěka. Na přikład paruju kašubščinu*”)⁵⁶.

Jako samostatna narodna jednotka zrozumichu so Kašuby w *Nowym biografiskim słowniku* (Budyšin 1984); mjez druhim naspomnja awtor Mk (Frido Měťšk) M. Tylkowe zajimowanje za pomorsko-kašubske słowjanstwo⁵⁷. Hakle po lětach so potajkim wědomje wo Kašubach w Serbach wótreše a to wosebje džakowano mnohostronskemu kontinuitnemu prócowanju F. Měťška. Ale jako jenički młody serbski basnik bě to Beno Budar, kotryž pokročowaše z jednym přeložkom tradiciju serbsko-kašubskich literarnych zwiskow. Přeloži baseń *Pochod Kašubow* Bolesława Faca⁵⁸. Kašubske kulturne zjednoćenstwo

⁵² *Słowjanske literatury*. I. dźěl. Z ruskeje, sowjetskeje a bołharskeje literatury. Budyšin 1960. tosamsne, II. dźěl. Z českeje, słowakskeje, pólskeje, serbochorwatskeje, słowjenskeje a macedonskeje literatury, Budyšin 1961.

⁵³ J. Ort w „Lětopisu” A (1962) 9/2, s. 79-83.

⁵⁴ *Tri nowe kašubske basnje Alojsa Nagla*, „Rozhlad” 16 (1966) 9, s. 272.

⁵⁵ J. Bart-Čišinski, *Dwě basni = Zwei Gedichte: přeloženej do wšěch słowjanskich rěčow a do němčiny*. Předstowo Jan Rawp-Raupp. Budyšin 1983.

⁵⁶ M. Cyžowa, *Powabna knižka – nic jeno suvenir*, „Nowa Doba” 20.08.1983, príloha.

⁵⁷ Mk, Tylka, *Mjertyn*, w: *Nowy biografiski słownik*, Budyšin 1983, s. 575.

⁵⁸ „Rozhlad” 33(1983)10. s. 376.

bě sej přało srjedź šěsćdzesatych lět, zo so zwiski ze Serbami rozšěrja a zo Serbja so na Kašubach předstaja ze swojim wumělstwom spěwow, reji a hudźby. Prócowanja wo hóstny wustup Serbskeho ludoweho ansambla wostachu k wobžarowanju wobeju stron njewuspěšne.

Swobodniše hajenje kontaktow zahaji so ze změnjenjom politiskich wobstejnosćow we wuchodnej Europie. Na Kašubach rozwiwachu so narodne aktiwity, do zjawnosće stupi młódša kašubska inteligenca, kotraž so wo swoju narodnu identitu bédži. Z njej wjazaja so młode kontakty. Do Serbow přepro-sychu so přeni raz tež zastupnicy Kašubow na mjezynarodne wuradźownja. Serbja so z Kašubami, Frizami a Němcami na konferencach zetkawaja a swój-ske narodne problemy wobjednawaja a přirunuja⁵⁹. Z Budyskeho zarjadowan-ja Zwjazka serbskich wumělcow w oktobru 1992 wuńdže tež přenje wobšěrniše informowanje wo politiskich stawiznach Kašubow, kotrež so w serbskim přeložku jako přiłoha časopisa „Rozhlad” po Serbach rozšěri⁶⁰. Na II. Kon-gresu Kašubow 1992 w Gdańsku so tež młodži zastupnicy Serbow wobdźeli-chu. Narodne skutkowanje serbskeho luda so na tutym politiskim zeńdženju jako přikładne za prócowanja Kašubow wo narodne pozbudjenje woznamje-nichu⁶¹.

⁵⁹ Přirunuj k tomu konferencu Zwjazka serbskich wumělcow „Hranicy w swěće bjez hranicow” w Budyšinje w oktobru 1992 a zeńdženje w Ostsee-Akademiji Travemünde w nalěću 1992.

⁶⁰ Hlej C. Obracht-Prondzyński, J. Borzyszkowski, *Specifika...*

⁶¹ Hlej J.-M. Čornakec, *Alfabet kašubsko-serbskeje wzajomosće*, „Rozhlad” 42 (1992) 9. s. 305.